

Gud – fundament för en global etik ? !

Judendom, kristendom och islam har många gemensamma existensiella frågor. En tar vi upp dessa två dagar, vad betyder det om vi förankrar lagen metafysiskt, i Gud? Är det en fördel eller en nackdel för den enskilde och för samhället att lagen har en gudomlig förankring? Skall lagen i ett sekulärt samhälle vara sekulär?

En konsekvens av en religiös förankring av lagen kan bli att vi tvingas till olika rättssystem sida vid sida i samma stat. Är det möjligt? Är det önskvärt?

En konsekvens av lagens samspel med tron har vi i alla tre religionerna. Vi är överens om att vi måste lyda Gud mer än människor. Det betyder att vi med vår religiösa tro som vägledare kan komma på kollisionkurs med den sekulära lagen.

*

De yttre likheterna mellan de tre bokreligionerna är stora. Vår tro har sitt ursprung i Främre Orienten. Vi har en lång tradition av att vilja leva i trohet mot uppenbarelsen. Vi vördar Skriften även om vi har en lång forskriftlig tradition. Vår tillbedjan visar stora likheter. Vi bygger kyrkor, synagogor och moskéer, vi läser Skriften och lyssnar till en utläggning, vi sjunger lovsånger och vi ber.

Vi är inriktade på den enskilda människans andliga fullkomnande, men ur vår tro växer ett engagemang för samhället som tar sig uttryck i politiskt engagemang. I distraktion skapar vi kultur på olika områden, musik, konst, litteratur.

I alla tre religionerna finns olika temperament som bryter sig mot varandra, olika livsstilar och olika religiöst bestämda frågeställningar, som liknar varandra tvärs över religionsgränserna.

I mycket är våra frågor till livet desamma: vad är meningen med livet? Hur skall jag leva för att leva rätt? Behöver jag det organiserade gudstjänstlivet eller kan jag vara troende på egen hand? Varför skapade Gud jorden och varför skapade Gud människan? Hur förhåller sig Guds allmakt och Guds nåd till Satans existens? Har Gud skapat också Satan och låter honom hållas eller har Satan kommit fram på annat sätt? Var fanns Gud i förintelsen? Vilka konsekvenser får tron på Gud för den troendes engagemang i samhällsliv och politik? Kan den store och upphöjde Guden, universums Gud, bry sig om varje litet människokryp? Hur ber vi för att tillbedja i ande och sanning? Hur lovsjunger vi? Hur förhåller sig den människa till Gud som har svårt att tro och hur förhåller sig Gud till den som har svårt att tro? Hur är samspelet mellan kvinnor och män inför Guds ansikte? Vem är Gud för mig i mitt liv?

Likheterna får inte skymma att det finns olikheter. Den stora skiljelinjen går naturligtvis i synen på Jesus. Var han Guds son eller en stor profet, den siste i Gamla Testamentet eller var Mohammed den siste profeten? Vad var Jesus i relation till Mose? Vad betyder det för samlivet oss emellan att vi ser så olika på Jesus? Detta är en teologisk fråga som inte har något med folktradition och kulturellt temperament att göra.

Är det en grundläggande skillnad oss emellan i fråga om aktivism, intolerans för annorlunda troende, tolerans, engagemang i politik och samhällsliv, eller har vi inom de tre religionerna olika livsstilar med motsvarighet hos de andra? Hur förhåller sig konservativa judar till konservativa kristna och konservativa muslimer? Hur möter de tre religionerna vår tids

sekularisering? Och mystikerna i de tre religionerna, är det någon skillnad dem emellan, och i så fall vad?

Det finns också skillnader som är kulturellt och klimatologiskt betingade. Det är skillnad på att leva i det kalla, mörka Norden och den dallrande varma, kryddoftande Orienten. Hur förhåller sig en nordisk kristendom till en orientalisk, en nordisk islam till den orientaliska? Har judar, kristna och muslimer i Norden något gemensamt i samspel med den kulturella utvecklingen i Norden, som skiljer oss från trossyskon i medelhavsländerna? Finns det alltså en skillnad inom kristendom, judendom och islam, var för sig, som är kulturellt betingad och som utgör en grund för vårt samtal i den svenska kontexten?

*

Livet med Gud är en större fråga än enbart något för den kristna traditionen. Vi har en lång monolitisk historia i vårt land. Nu är vårt land mångreligiöst. Judendomen blev tillåten på 1780-talet, islam först i mitten av 1900-talet. Vi svenskar odlar en myt om att vi är frisinna och generösa, men vår historia talar ett annat språk. Historien talar om det religiösa och nationella förtrycket.

Judendom och islam hör sedan många hundra år till Europas andliga tradition. För oss traditionellt kristna svenskar betyder detta en utmaning att se det förenande utan att fördenskull ge avkall på den egna identiteten och den egna integriteten. Frågan vi ställs inför är om vi kan se det berikande i mångfalden eller om vi ser mångfalden som ett hot.

Åsikterna går isär på denna punkt i kyrkan. Somliga tolkar uppmaningen i Matteus 28 om att gå ut och göra alla folk till lärjungar som en uppmaning att i varje relation till icke-kristna bedriva omvändelse. Andra, och dit hör vi i Centrum för samtidsanalys, ser ett värde i att människor tar Gud på allvar. Vi vill samtala med alla av god vilja, oberoende av religiöst hemvist, om vad det innebär att ta Gud på allvar. Ur samtalet kan växa förståelse och respekt och ett gemensamt möte med Gud.

Syftet med samtalet är inte synkretism. Men i en gemensam begrundan av Guds storhet kan kristna, judar och muslimer komma att tillsammans omvändas till ett djupare förhållande till Gud. Vi kan upptäcka det som förenar oss i våra tankar och vår tro när vi närmar oss varandra i dialog för att lyssna till varandra, var och en i sin tro, i sin tradition, i sin egenart. Endast om vi är trogna vår tradition har samtalet ett värde. Och vem kan väl hävda att kristendomen i 1900-talets svenska, svala, oengagerade, anonyma form skulle vara den för alla tider optimala relationen till Gud, som vi skall föra ut till resten av världen?

*

Ämnet för årets seminarium leder tankarna till sambandet mellan Gud och etiken och Guds lag och hela samhället. Är tron på Gud nödvändig för ett gott etiskt förhållningssätt? Naturligtvis inte. Tron på Gud medför inte automatiskt en god etik. Det finns många icke-troende med en högre stående etik än vissa troende. Men tron på Gud får etiska konsekvenser och det är den vi vill samtala om.

Förlusten av Gud är 1900-talets stora tragik. Perspektivet har blivit immanent. Alltför länge har rationalister och empiriker odlat en mekanistisk syn på skapelsen. Gud finns nog inte säger de som lagt beslag på ordet humanism. Min personliga uppfattning är att denna s k

humanism är rationalismens sista uppkastning. Vi är på väg in i en ny tidsålder, som jag kallar intuitionens tidsålder. Metafysiska fenomen som intuition, telepati, tron på ett tidigare liv, tron på healing, tron på en predestination, tron på möjligheten att få kontakt med de avlidna växer sig allt starkare. Vi rör oss då än så länge på ett individuellt och personligt plan.

Vi som räknar med Gud i de tre religionerna har ett gemensamt intresse av att framtidens Europa har en metafysisk dimension. Vi vill inte kasta förnuftet överbord men vi vill räkna med tron på Gud som en gemensam kraftkälla.

Det tredje årtusendet är politiskt präglat av strävan efter samverkan på ett övernationellt plan. EU har fått till konsekvens att romerska katoliker och protestanter ingår i samma politiska enhet. Snart har vi gemensam valuta när vi räknar våra kollektpengar. EU breddar perspektivet från det nationella till det övernationella. I framtiden kommer perspektivet att breddas än mer. Signalerna är tydliga.

I alla europeiska länder finns en stark islamsk och en stark judisk tradition i samspel med den kristna. Vi lever sida vid sida och vi avgör själva om samlivet skall vara präglat av respekt, humanitet och tolerans eller en fortsättning av historiens grymma förföljelser i form av korståg, pogromer, skändningar och bestialitet.

Vi avgör själva om vi vill bygga ett Europa med Gud som fundament. Tillsammans kan vi skapa ett Europa där det är oss gott att vara. Var för sig kan vi naturligtvis arbeta för detta, men vi blir mycket starkare om vi går tillsammans. Det skapar genomskärare. Det ger energi. Det väcker positiv förvåning.

Gud – fundament för en global etik är rubriken för min välkomsthälsning. Rubriken leder mina tankar till vårt första seminarium i religionsdialogen år 2000 då vi hade Hans Kung som huvudtalare. Han förklarade sina tankar bakom tesen att det blir ingen fred mellan nationerna utan fred mellan religionerna, det blir ingen fred mellan religionerna utan samtal mellan företrädarna för de olika religionerna och det blir inget samtal mellan religionerna utan att vi går tillbaka till våra grundläggande skrifter. Den profetian har sedan dess präglat vårt arbete. Vårt seminarium ser vi som ett led i skapandet av fred, respekt, tolerans och humanitet, i vårt land och på vår jord.

Välkomna till Centrum för samtidsanalys' 11:e religionsdialog.